

BIBLIOTECA

Școala nr. 1

Aroneș

129

**Biserica
Sfântul Gheorghe
Întorsura Buzăului**

Cuprinsă într-o străveche vatră românească, Întorsura Buzăului este târziu menționată documentar, conscripțiile veacului al XVIII-lea, inclusiv cea a generalului Bucov (1761-1762), nu o înscrisu, știrile din protocoale, realitățile pe care le conțin, au darul să suplinească fie și parțial lacunele sus menționate.

În conscripția românilor ortodocși din 1805 este înregistrată o biserică la Întorsura Buzăului, fără alte precizări privind materialul de construcție sau hramul. (...) O sursă de datare, mai apropiată de zilele de început ale bisericii o constituie clopotul mic (strămutat de la ea în turnul celei de piatră), după tradiție de la Ștefan cel Mare, de fapt din al XVIII-lea veac, după anul înscris pe el (posibil 1775).

Prin 1830 obștea de la Întorsura Buzăului este cuprinsă de desnădejde din pricina stării în care ajunsese biserică lor de lemn, în hramul Cuvioasei Paraschiva:

„ (...) drept aceea văzându-se și aici în parohia aceasta ce se numește Întorsura Buzăului sfânta biserică de lemn de brad,

făcută și tencuită cu var, din care pricină a fost ars lemnul, de toate putrede și derepănată-i, fără de a se putea mai mult prin nici-o mijlocire a se ajuta sau cârpăi, fiind gata spre surpare, de nu prin mai multe proptele fiindu agățat și sprijinit coperișul ce era făcut din șindrilă. (...). Întru acea vreme aflându-se slujitori bisericești și preoți adică preot bătrân și duhovnic sfinț<ia> <sa> pār<intele> Gheorghe Neagovici sen<ior>; preot tânăr pār. Gheorghe Neagovici jun<ior>; Gociman Niculae Stanciul, aceștia ca niște osârduitori împreună și cu alți bătrâni cu chip de jurați și anumiți întocma ostenitori, cel dintâi ca dascăl și cantor Moisi Neagovici, Nicolae Tohănean, Gheor. Crăciun, Radu Mocanu, Nicol<ae> Blidaru, Goci. Nicol<ae> Aldea, Toma Bularca aceștia, ca intrupați, luând în sine dumnezeiesc îndemn și răvnă numai prin mijlocirea și ajutorul Prepodoamnei Paraschiva ca patron al sfintei biserici vechi, ca numai cu toți să se apuce la cele de lipsă, mai întâi de a zidi și a ridica sfânta biserică nouă de piatră în Întorsura Buzăului (...)” (...).

A fost înștiințat crai birăul locului Tâmpa Janos, locuitor în Borosneul Mic, care nu numai că a fost indemnător, dar cu cheltuiala sa au pus să ardă două cuptoare de var (33 buții), obștea mai adăugând până la 49 buții. (...) Pentru zidărie au fost tocmiți meșteri sași din Brașov, dar pentru prelucrarea lemnului „au fost tocmii maistor român de la Brașov cu numele Gheorghe Șindilică”. (...)

În iunie 1836 a fost deschis șantierul bisericii noi, cu blagoslovenia Episcopului Vasile Moșă, în hramul Cuv. Paraschiva (N.A.: Hram ulterior înlocuit cu acela în numele Sf. Gheorghe, posibil pentru comunitatea de nume a celor doi preoți Neagovici. O fi fost dat cu prilejul sfințirii, nu știm, apare în acest hram în darea de seamă din 6 februarie 1854, pe perioada 1850-1854), „aproape de biserica veche, pe un loc mai ridicat pentru a putea susține greutatea zidirii”. Acolo, „cătrea apa Buzăului se afla

stătătoare și casa parohială cu tot cuprinsul ei: șura, grajdurile și altele”. Pământul îi fusese „din vechime spre acest sfârșit închinat și dăruit de către vrednici de pomenire răposați părinți, moși și strămoși, așa și acum într-o asemenea, fără de nici o plată sau dare, s-au îngăduit și de către următorii fii și moștenitori grof Nemeș Ianoș Iăc<uitor> la Hăghig, ca să se ridice și zidească sfântă casă de rugă sau bise<rica> spre veșnica pomenire a tot prea fericit neam”. (...)

Astfel gătată biserica a fost sfințită, în luna noiembrie același an, 1836, prin îngăduința și blagoslovenia Episcopului Vasile Moșă, „prin protopopul Haromsecului Petru Pop, paroh al Brețcului, împreună cu alți părinți, spre a se putea, mai încolo, prin parohii locului a se sluji sfânt liturghie.”

Față de secolul trecut și chiar de prima jumătate a secolului al XIX-lea construirea bisericii de la Întorsură este, din ceea ce cunceaștem până acum, o adevărată premieră prin numărul însemnat de contribuabili (86) din afara obștii. (...) Cuvioși și recunoscători, cei de la Întorsură au dat întâietate, în protocol, celor 46 de „străini”, localnicii urmând apoi, sub 176 numere curente, mulți dintre aceștia fiind înregistrați cu două sau chiar trei „daturi”. Ei nu reprezintă însă totalitatea contribuabililor în bani, căci cei care și-au adus obolul după 1837 sunt grupați, în darea de seamă din mai 1841, în rânduri de „ajutorințe”, fără numele fiecăruia. Sunt menționate patru rânduri de „ajutorințe” ce totalizează 278 poporeni (și 1437 fl. r. 27 cr.). (...) Se aflau, sigur, între contribuabili, Moldoveanu și Olah, întâlniți ca jurați la darea de seamă din 1854. Vom cita, în cele ce urmează, nume de familii reprezentative, întâlnite și printre jurați, epitropi, „ostenitori”, precum Bularca, Baci, Tohăneanu, Noriceanu, Niță (Nițu), Mocanu, Măcelaru, Munteanu, Aldea, Blidaru, Barbu, Radu, Cârstea, Despa. (...) Participarea „de obște” dar și aceea a

„străinilor” în construirea bisericii de piatră de la Întorsura Buzăului imprimă acesteia puterea de simbol al „solidarității românești”.

În Protocoale, specificații, samodașe au fost scriși toți binefăcătorii după numele lor, ei neputând fi, în nici un caz, trecuți ca atare în pisania bisericii. Nu știm care a fost conținutul inscripției originare dispărută ulterior. Deasupra intrării în biserică, pe Vest, este înflorat în stuc anul 1840. Va fi fost la acea dată executată și podcaba picturii, a tâmplei. (...) În însemnarea de repictare, din 1956 (în altar pe Sud), este reamintit anul 1840 pentru ridicarea bisericii iar pentru ctitori, obștea, ajutată de persoane din Săcele, Pucăreni, s. a. (...)

Samodașul din 1854 înscrie biserica din Întorsura Buzăului în rândul celor avariate și jefuite în zilele revoluției pașoptiste. (...) Subliniem cheltuielile făcute cu reparația bisericii, cei 309 fl. r., 5 creștari, strănși cu discul „pre 22 de foi sau câștigat” dar „și dăruirea înaltului nostru împărat la anul 1852 mai 30, spre despăgubirea sfintei noastre biserici din vremea revoluției”, (200 fl. r.). (...)

În darea de seamă (1854 feb. 6) se relua: „casa preotească este făcută de obște și casa de școală, șura, grajdul, casa cea din curte și fântâna de prețul acum slujitor și anume pr. Gheorghe Neagovici”. (...) Surpată, posibil de vreme, casa parohială dispare, la 1868 menționându-se lipsa acesteia. Nu deținem informații a construirii alteia până la cea actuală. (...)

Casa de școală este menționată la 1854, dar existența ei anterioară nu poate fi pusă la îndoială. (...) Printre „osârduitorii” și jurații de la construirea bisericii, era trecut, mai întâi, ca dascăl și cantor, Moise Neagovici. (...) În 1868, casa de școală din lemn avea două odăi, iar pentru întreținere 108 ferdele de bucate pe an. La Întorsura Buzăului, că pretutindeni în Transilvania, biserica și școala au fost nedespărțite, ele fiind instituțiile reprezentative ale poporului român. (...) În darea de seamă de la începutul anului 1854, se consemnează: „cercetându-se și școala s-au aflat în stare bună și copiii umblători în școală, nr. 70, care cercetându-se de învățatură, se arată a merge bine”. Pentru că învățătorul de prunci Ieremia Neagovici a căpătat darul preoției

„cinstita obște” a plătit lui Johan Sărbul, locuitor în sat, până la o altă rânduială „ca să nu fie învățăturii scădere”. (...) Curând este menționat ca dascăl Solomon Barbu. În 1856 feb., fiind iar lipsă de învățător de prunci și prunce, a fost primit, la cursul de vară, Niță Zugravu „ca să nu rămâie pruncii fără învățatură”. (...) În darea de seamă, din 11 noiembrie 1864, a fondului școlar erau îndemnați și alți poporeni să se înscrie „căci pentru binele, luminarea și fericirea tinerimii” s-a înființat această fundație. (...) Cu acest prilej a fost tocmnit învățătorul Eoseanu Dogariu, până la Sfântu Gheorghe 1868, cu un salariu de 50 cr., lemne și locuință. În 1893, în centrul comitatului Trei Scaune, doar la Dobolii de Jos mai exista școală românească grație preotului luptător Nicolae Puianu. Școlile supraviețuiseră în comunele de sub munte, în unele dintre ele, printre care și Întorsura Buzăului, acestea erau: „cu câte două sau trei puteri didactice foarte bune”. (...) Era învățător pe atunci și Gheorghe Zaharia, om al satului (N.A.: Înaintașii familiei sale apar printre ctitorii bisericii: Dumitru Zaharia, Văduva Bucura Zaharia), marcantă personalitate a învățământului românesc din Trei Scaune.

De dimensiuni apreciabile, pentru acea vreme, monumentul ce va rămâne istoriei, înfățișează planul triconic, cu absidele poligonale, cu câte cinci laturi. (...) Dacă în elevația navei regăsim bolta semicilindrică, penetrată deasupra ferestrelor, în acea a altarului o semicalotă, partea centrală a pridvorului este acoperită cu o cupolă de pandativi și arce dublouri, de certă influență muntenească. (...) Fațada părții centrale, inclusiv a turnului, este delimitată de pilaștri semiangajați.

Pisania din altar (nord), din 1956, consemnează pictarea „din nou” a bisericii, mărturie a decorației murale anterioare. Nu putem să nu observăm o respectare a iconografiei tradiționale, menționând în acest sens reprezentările „Deisis (Rugăciunea)”, Sfinții Împărați Constantin și Elena, din conca sudică. Nu s-au mai aflat nici iconele, existente în 1868, cele opt împărătești (patru la femei, patru la bărbați) și alte 12 mici (poate prăznicare).

Când obștea era copleșită de tristețe pentru părăginitul lăcaș de lemn, aceasta remarcă: „măcar că era pe dinlăuntru împodobit cu slujitori și preoți vrednici”. Aceștia erau duhovnicul Gheorghe Neagovici cel Bătrân și preotul Gheorghe Neagovici cel Tânăr. Seniorul este atestat preot aici în 1805, sub numele de Gheorghe Neaga, hirotonit în 1801 la Arad, familia, sub nume variate, Neaga, Neagu, Neagoe, înscriindu-se printre ctitorii

localnici. Preotul tânăr Gheorghe Neagovici și-a început activitatea păstorească în 1830. Prin 1848-1849, protopopul Petru Pop cerând o conscripție cu numele gazdei, a soției, a pruncilor, exemplifica prin cazul preotului Gheorghe Neagovici, ce avea soție pe Maria și șase prunci (trei parte bărbătească, trei parte femeiască). Unul dintre fii era Alexie, îndatorat în 1856 a veghea școala. În 1858, la Întorsură erau preoți Alexa Neagovici (paroh) și Gheorghe Neagovici, care primesc atunci ruga obștii de a le fi și învățători, ajutați de tinerii Alexa (fiul preotului Gheorghe) și de Gheorghe Neagovici. Preotul paroh Alexie Neagovici, după o bogată activitate pastorală, școlară, culturală (implicat în organizarea cercurilor Asociațiunii ASTRA), își doarme veșnicia în preajma bisericii, mormântul său (1826-1909) distingându-se de celea ale multor Neagu, Neagovici (din cele două cimitire) Moise Neagovici, „dascăl și cantor” la ridicarea bisericii de piatră, preotit curând după aceea, păstorește, din 1840, la parohia din Zagon, ca și la filiala Păpăuți, unde era și în 1868. Ieremia Neagovici, după rosturi scolastice (învățător la Întorsură) este preotit din 1853 fiind preot la Aita Mare. (...)

La Întorsura Buzăului „cinstitul paroh” și „cinstita obște” au fost două identități în una singură, nedespărțite în cuget, credinți și faptă. (...) În această unire s-a construit biserica, a înflorit școala.

Editor: CENTRUL DE CULTURĂ ARCUS, cu sprijinul MINISTERULUI CULTURII
Direcția Generală Asezăminte, Centre și Inspectorate pentru Cultură
Micromonografie editată în cadrul programului: „INTERCULTURALITATE TRANSILVANĂ”

Coordonatorul colecției: Petre STRĂCHINARU

Redactor: dr. IOANA CRISTACHE-PANAIT
cercetător științific principal la Institutul de Istorie, a Artei
al ACADEMIEI ROMÂNE („Intorsura Buzăului. Construirea bisericii de
piatră Sfântu Gheorghe. Implicații istorice și artistice”)

© Cova Design Studio, 2000 • Tipografia Cova-print

Die Sankt Georgen Kirche Intorsura Buzăului

Im *Zensus* der Orthodoxen Rumänen aus dem Jahr 1805 wurde in Intorsura Buzăului eine einzige Kirche erwähnt, ohne genauen Bestimmungen was die Baumaterialien und den Schutzheiliger betrifft. Ihre kleine Glocke stammt aus den Jahren der Kirchenentstehung - der Tradition gemäß eine Gabe des Fürsten Stefan cel Mare - also aus dem XVIII. Jahrhundert, nach der auf ihr stehende Aufschrift (wahrscheinlich 1775). Im Juni 1836 wurde die Baustelle der neuen Kirche eröffnet, zu dieser Zeit war die Gläubige Paraschiva ihre Schutzheilige, aber diese wurde später auf Sankt Georg umgeändert. Die Steinkirche wurde im selben Jahr im November eingeweiht und konnte nur dank der Beitrag der Gemeinde und den „Fremden“ aufgebaut werden.

Für die damalige Zeit beträchtliches Denkmal ist dreieckig, mit vieleckigen Seiten. Das Gewölbe des Kirchenschiffs ist halbkreisförmig, bis zu den Fenstern, das Gewölbe vom Altar ist dagegen viel mehr akzentuiert. Der zentrale Teil des Flurs ist mit eine Kuppel und doppeltem Bogen bedeckt, was Walachische Influenz zeigt. Die Fassade des zentralen Teils, wie auch diese vom Turm, ist mit Säulen verziert. Die Aufschrift beim Altar, aus dem Jahr 1956, vermerkt das „Neubemalen“ der Kirche, was die Gegenwart der vorherigen Wanddekoration beweist. Man merkt das man befolgt die traditionelle Art der Bemalung der Heiligenbilder, wie zum Beispiel das Bild „Deisis (Das Gebet)“ oder „Die Heiligen Herrscher Constantin und Elena“, aus dem südlichen Teil der Kirche.

A Szent György templom Bodzaforduló

Bodzafordulón az 1805. évi ortodox románok összeírásában egy templomról van szó anélkül, hogy az építanyagot vagy a vedosztent megemlítenék. A kisharang a templom fennállásának első éveiből származik - a hagyomány szerint Stefan cel Mare adománya -, a rajta látható felirat szerint (valószínűleg 1775) a XVIII. században készült.

1836 júniusában megnyitották az új templom építtelepet, ennek vedosztentje Paraschiva, mely vedosztent később Szent Györgyre változtatták. Ugyanez év novemberében szentelték fel a kőtemplomot, mely csak a közösség és „az idegenek” segítségével köszönhetően épülhetett fel.

Az akkori idők számottevő emlékműve, harmas kup alakú, sokszögű apszisai öt-öt oldallal rendelkeznek. A templomhajo boltozata félkör alakú az ablakok szintjeig, az altar boltozata viszont sokkal hangsúlyozottabb. A pitvar központi részét csegyelen található kupola és dupla boltív fedi, mely havasalföldi befolyásra utal. A központi rész és a torony hemlektára cszlopokkal van díszítve.

Az 1956-ból származó clarfeliraton megjegyzik, hogy a templomot „ujrafestették”, ami bizonyítja a falfestmények korábbi jelenlétét. E falfestmények a hagyományos ikonográfia szellemében készültek, mint például Deisis (Ima), A Szent Uralkodók Constantin és Elena, a templom déli részén.

